

Posudek oponenta disertační práce PhDr. Zuzana Fajtlová, Dis.

“[Způsob spáchání trestného činu a jeho souvislost s vybranými osobnostními charakteristikami pachatele”

předkládané v roce 2024 na katedře psychologie FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Těžiště autorčina teoretického a posléze i empirického zájmu, je osobnost pachatele trestného činu vraždy s akcentem na způsob spáchání (modus operandi) tohoto skutku. Jednou z komponent modu operandi je zranění, které pachatel oběti způsobí. Jeho analýza, včetně dalších komponent, vztahujících se ke způsobu vražedného jednání pachatele, které se ukázaly pro porozumění vražedného jednání pachatele jako nezbytné, tvoří obsah teoretické a následně i empirické části práce.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Předložený text svým obsahem představuje jedno z klíčových témat kriminalistické psychologie (psychologická analýza modu operandi) s vysokou relevancí využitelnosti poznatků v kriminalistické praxi. Jeho zpracování autorkou vnímám jako poměrně zdařilý pokus o analýzu vztahu mezi osobnostmi pachatele a způsobem spáchání trestného činu vraždy. Shromáždění a analýza autorkou prezentovaných teoretických poznatků, svědčí o jejím zodpovědném přístupu k řešenému problému, o snaze komplexně ho uchopit a zároveň empiricky ověřit jejich praktickou využitelnost (a platnost). Práce po obsahové i formální stránce, i přes drobné výhrady nepodstatného rázu (spíše oponentská doporučení), má velmi dobrou úroveň a přináší nové poznatky a zjištění do teorie i praxe kriminalistiky i kriminalistické psychologie.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Jedná se o teoreticko-empirickou práci, směřující ke zodpovězení otázky, zda existuje spojitost mezi konkrétními osobnostními dispozicemi pachatele trestného činu vraždy a způsobem spáchání tohoto skutku. Původní záměr autorky, věnovat se pouze analýze zranění a osobnosti pachatele, se ukázal - vzhledem k multifaktoriální podstatě tohoto jevu - jako redukující, a bylo proto nutné rozšířit okruh poznatků o další komponenty modu operandi tohoto trestného činu. Tato skutečnost se odrazila ve struktuře, obsahu a rozsahu teoretické části předloženého textu. Tu tvoří pět na sebe navazujících, zevrubně pojednaných témat: od specifik místa činu a behaviorální analýzy jednání pachatele (13 stran), přes (autorce profesně nejbližší) soudně lékařskou analýzu zranění oběti (31 stran), přes typologii vražd (16 stran), k motivaci pachatele vražedného jednání (včetně autorčina „konceptu odmítnutí“, jako možného spouštěče agresivního jednání pachatele, a zmínky o agresivní motivaci vůči zvláště zranitelným obětem – 28 stran) k osobnosti pachatele a vybraným charakteristikám pachatelů vražd (27 stran). Absentující explicitně vyjádřený cíl práce (jako celku, dílčí cíle jsou implicitně vyjádřeny u jednotlivých témat) spolu se snahou autorky o komplexní zpracování problematiky, má za následek informační „explozi“ co do kvantity prezentovaných (příp. naznačených) problematikou rozšiřujících témat. Při zvažování klíčových témat, vztahujících se k této problematice, bych viděl jako užitečné využít (posílit) kriminalistický přístup k problému, Touto (informacemi nabitou), teoretickou částí, si autorka vytvořila příznivé předpoklady pro verifikaci vybraných teoretických závěrů a zjištění vlastním empirickým šetřením. Jeho cílem (tentokrát explicitně vyjádřeným) bylo najít a statisticky ověřit, zda existuje souvislost mezi osobnostmi (osobnostními dispozicemi) pachatele a způsobem spáchání trestných činů vraždy (jako předpoklad pro vytvoření typologie). Vzhledem ke zvolené metodologii kvantitativního výzkumu i způsobu shromáždění a analýzy dat, se autorce podařilo

získat poměrně rozsáhlý soubor argumentačně podložených výsledků – odpovědí na testované hypotézy. Použité metody a postupy - analýza a kategorizace proměnných ze soudních spisů (znaleckých posudků), jejich vztahová analýza, a následně shluková analýza, jsou adekvátní řešenému problému a cíli výzkumu. Jako nesporné pozitivum při interpretaci výzkumných zjištění vnímám autorčinu „zdrženlivost“ stran generalizace získaných a prezentovaných závěrů, jejichž platnost je limitována provedenou úrovní analýzy (vztahová).

Předložený text po formální stránce, včetně práce autorky s informačními zdroji, a to co do množství a jejich relevance k řešenému problému, má požadovanou kvalitu a úroveň.

Autorský přínos předložené práce spatřuji ve vytvoření obsáhlého souboru empirických dat, včetně jejich komparace s existujícími teoriemi (viz diskuse), jakož i rozšíření poznatkového fondu kriminalistické psychologie o autorčinu výzkumná zjištění a závěry. Další rozpracování by si zasloužilo autorkou zformulovaný koncept motivace o odmítnutí jako „spouštěči“ vražedného jednání. Ke zvážení dávám autorce publikování výsledků výzkumu v odborném tisku – Kriminalistice.

IV. Dotazy k obhajobě

Využitelnost poznatků (zejm. empirických) o analýze modu operandi trestného činu vraždy pro kriminalistickou praxi a možnosti kriminalistické psychologie při jejím provádění.

V. Závěr

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěla*

V Praze 28.7.2024

doc.JUDr.Mgr. Joža Spurný, PhD.